

Case

Brugerinvolvering
københavns
Universitet

VÆRDIBYG

**KØBENHAVNS UNIVERSITET
COPENHAGEN PLANT SCIENCE CENTER**

Denne case er udarbejdet som et supplement til vejledningen 'Brugerinvolvement'. Vejledning, bilag og case kan downloades gratis på www.vaerdibyg.dk.

Casen er baseret på interviews med følgende personer:

Anette Ahlqvist Persson (Campus Plan & Byg, Københavns Universitet) |
Anja Gabelgård (Campus Service, KU Science) | **Kirsten Jørgensen** (Institut for Plantebiologi og Bioteknologi, Plantebiokemi, Københavns Universitet) |
Peter Kjær (Lundgaard & Tranberg Arkitekter)

Redigeret og skrevet af **Poul Høegh Østergaard**

Fotos: **Københavns Universitet** | Layout: **Larsendesign.dk**

København, 2012

»NÆSTEN SOM EN BRAINSTORM«

En kvalificeret brugerinddragelse er altafgørende, når Københavns Universitet bygger nye state-of-the-art forskningslaboratorier. Ved planlægningen af et nyt bioteknologisk forskningscenter på Frederiksberg er det lykkes arkitekter og brugere at finde hinanden i et frugtbart samarbejde. Nøglen er respekt for hinandens faglighed, gensidig åbenhed – og grundig forberedelse og koordinering.

Det var et overbevisende vinderprojekt, Lundgaard & Tranberg Arkitekter leverede ind til Bygningsstyrelsens arkitektkonkurrence om et nyt forskningscenter for biovidenskaberne på Københavns Universitets Frederiksberg Campus – den tidligere Veterinær- og Landbohøjskole. Det var både dommerkomiteen og de kommende brugere fuldstændigt enige om.

Ideen med at formgive en bygning som et billede på det, der skal foregå indenfor, kunne nemt virke søgt. Men her virker det bare helt rigtigt. Fire organiske bygningsvoluminer, som i deres amøbeformede grundform henter inspiration fra den levende celle, skyder som frodige, grønne vækster ud fra det eksisterende bygningskompleks, der strækker sig flere hundrede meter langs med Bülowsvej.

Det bliver ikke bare et meget smukt byggeri. Det celuleformede bygningsprincip har også vist sig uhyre fleksibelt i forhold til de betydelige tilpasninger, der har været nødvendige siden konkurrencen.

For at få et byggeri med *forskningsfaciliteter i verdensklasse*, som ambitionen lyder, skal der mere til end et flot arkitektdesign. Forskerne, dvs. de kommende brugere, har været dybt involverede i detaljeringen af vinderprojektets første etape, som opføres fra foråret 2013.

BRUGERINDDRAGELSE EN SELVFØLGELIGHED

»Det er jo dedikerede forskere, vi har med at gøre. Mennesker som brænder for deres felt. Når der bevilges penge til nye laboratoriefaciliteter, er de selvfølgelig dybt optaget af at få det bedste ud af det«, forklarer Anette Persson, arkitekt og projektleder i universitetets egen plan- og byggefunktion Campus Service.

Som teamleder for byggeprojekterne på Frederiksberg Campus er det hende, der har haft den koordinerende rolle mellem Bygningsstyrelsen, der står som byggherre, og fakultetets egne involverede såsom dekanen, institutlederne samt drifts- og bygningfunktionerne.

FAKTA OM COPENHAGEN PLANT SCIENCE CENTRE

Byggeriet: 6.800 m² forsknings- og undervisningslaboratorier til Institut for Plante- og Miljøvidenskab ved Københavns Universitet. Det fire etager høje byggeri udgør første etape af det kommende Copenhagen Plant Science Centre på KU's Frederiksberg Campus, som skal styrke forskning og innovation inden for plantebaseret biologisk engineering. Byggesum: ca. 200 mio. kr. Ibrugtagning: 2015.

Projektet: Lundgaard & Tranberg Arkitekter vandt i foråret 2011 konkurrencen om udarbejdelse af helhedsplanen og udformningen af det fuldt udbyggede center med et bemærkelsesværdigt projekt, som fordeler de nye forskningslaboratorier på fire amøbeformede bygningskroppe. Laboratoriebygningerne sammenbygges med KU Sciences nuværende, flere hundrede meter lange bygningskompleks ud mod Bülowsvej.

Bygherre: Bygningsstyrelsen for KU Campus Service.

Læs mere på www.cpssc.ku.dk

»Man kan sige, at vi her i Campus Service varetager bestillerrollen, når universitetets ledelse har besluttet at fremme et nyt byggeri. Vi leder arbejdet med at udarbejde et byggeprogram og har den overordnede koordinering af brugerinddragelsen i tæt samarbejde med den lokale brugerkoordinator, som sidder ude på fakultetet.«

At inddrage de kommende brugere, først og fremmest de videnskabelige medarbejdere, er for Københavns Universitet fuldstændig essentielt, fortæller Anette Persson: »Det ville være helt utænkeligt for os at køre en byggesag som denne uden at have brugerne meget tæt på. Udformningen og indretningen af laboratorierne ville vi slet ikke kunne håndtere uden tæt medvirken af forskerne selv.«

Formålet med brugerinddragelsen er både langsigtet og meget, meget konkret, pointerer hun:

»Vi bliver bedt om at lave laboratorier i verdensklasse og tænke ti år frem – og det er jo alene brugerne, der kan løfte den ambition.«

»Samtidig har vi også brug for at sikre os, at når byggeriet står færdigt, og forskerne træder ind, så er f.eks. alle gasudtagene placeret lige præcis dér, hvor de skal være!«

Anette Persson har også en anden udfordring: »Universitetet og Bygningsstyrelsen har en strategisk interesse i, at laboratorierne også skal have en generel anvendelighed, så de ville kunne bruges til andre formål, hvis det skulle blive relevant. Det er selvfølgelig en vanskelig afvejning. Ikke mindst fordi der hele tiden er kamp om økonomien, der jo altid er lidt for stram!«

DET GODE KONKURRENCEPROGRAM

»Udfordringen for os er at sikre, at vi får stillet de rigtige mennesker de rigtige spørgsmål på det rigtige tidspunkt«, sammenfatter Anette Persson. Og allerede i formuleringen af konkurrenceprogrammet var de kommende brugere med.

Den overordnede fordeling af de kvadratmeter, pengene rækker til, blev indledningsvist behandlet på le-

delsesniveau. Men lederne af de fire institutter, der var udset til at flytte ind i det nye center, tog input fra deres bagland med ind i programudvalget. Her udarbejdede institutlederne i fællesskab med repræsentanter fra Bygningsstyrelsen, projektleder Anette Persson, fakultetets brugerkoordinator, Anja Gabelgård, samt konsulenter og specialister fra bl.a. NNE Pharmaplan et detaljeret konkurrenceprogram.

Netop brugernes aftryk var noget af det, arkitekterne gik på jagt efter, da de granskede konkurrenceprogrammet:

»Programmet var meget specifikt med areal- og rumkrav, som vi selvfølgelig skal respektere. Men når vi læser et konkurrenceprogram, leder vi jo efter det, som signalerer, hvad det er for et byggeri, bygherren og brugerne dybest set ønsker sig,«

fortæller sagsarkitekt hos Lundgaard & Tranberg Arkitekter, Peter Kjær.

»Det er jo altid en tolkning. På side 3 i programmet står der måske, at man vil have verdens bedste hus. Og på side 15 at byggeriet skal være rationelt og enkelt, og at økonomien er meget vigtig. Så må man jo som arkitekt prøve at vurdere – hvad er det egentlig, de gerne vil have? Vi tolker efter bedste evne, men det er jo altid en satsning. Andre tegnestuer har tolket konkurrenceprogrammet helt anderledes end os, og har derfor vægtet anderledes i deres forslag.«

De gode konkurrenceprogrammer er netop dem, som er åbne for fortolkning, mener Peter Kjær:

»Der er programmer, hvor hver eneste kvadratmeter og hver eneste rumkrav skal overholdes. Men ofte ønsker bygherren og brugerne sig jo på den ene side ét og på den anden siden noget andet. Det gode program må gerne være tvetydigt, så vi som arkitekter har en vis frihed til at komme med vores bud.«

Ved konkurrencen om Copenhagen Plant Science Centre havde Lundgaard & Trandberg-arkitekterne åbenlyst læst rigtigt:

»Vi havde bl.a. hæftet os ved, at de i konkurrenceoplægget skrev, at byggeriet skal have et »hertekammer«, hvor man kan samles, og som udtrykker byggeriets identitet. Det er et udtryk, de bruger flere gange. Vi har tolket det som et atrium, man træder ind i, når man kommer ud fra sit laboratorium. Det blev meget styrende for vores forslag«, fortæller Peter Kjær.

BRUGERGRUPPER MED HVER SIT KOMMISSORIUM

Ved bedømmelsen af forslagene deltog dekanen, institutlederne, planchefen for Frederiksberg Campus samt repræsentanter for de videnskabelige medarbejdere.

Som projektleder var Anette Persson fra KU's Campus Service med til at facilitere den månedlang proces. Bl.a. arrangerede hun præsentationer og gennemgange af forslagene og indhentede brugerkommentarer på forslagernes disponering af flow, fordeling af funktioner osv.

Det var i denne fase, at grundstenen til den efterfølgende brugerinddragelse blev lagt. Konkurrenceprogrammet havde allerede defineret en række fokusområder – dels ved den funktionelle opdeling af byggeriet i forskellige kernefunktioner, dels tværgående opgaver som håndtering af arbejdsmiljø og sikkerhedsspørgsmål i forbindelse med genmodificerende laboratorieaktiviteter. Nu, hvor konkurrencen havde fundet sin afslutning, blev der nedsat en række brugergrupper, som på hvert af disse områder skulle kanalisere brugernes viden og erfaringer ind i detaljeringen af vinderforslaget.

Deltagerne i disse brugergrupper blev udpeget af de relevante institutledere: »Det er jo dem, som bedst kan vurdere, hvem der er relevante at inddrage – herunder i hvilken udstrækning, man også vil inddrage repræsentanter for det teknisk-administrative personale eller de studerende. Det hører med til billedet, at byggeriet er et rent forskningscenter. Institutternes administrative enheder og kontorhold bliver siddende, hvor de sidder, så der er ikke tale om, at hele institutter med egen administration rykker ind«, forklarer Anette Persson.

»Hvad de studerende angår, indgår der selvfølgelig auditorier og undervisningslaboratorier. Vi har overladt det til underviserne at bestemme, hvordan de skal udformes. Det er min erfaring fra tidligere byggerier, at de studerende kan være vanskelige at involvere. De er på vej gennem deres uddannelse og vil næppe nå at opleve byggeriet færdigt, så de er sjældent motiverede for en langvarig proces, for det er jo også hårdt arbejde! Nogle gange har vi fået De Studerendes Råd til at finde nogle repræsentanter, men dette byggeri henvender sig slet ikke til de almindelige studerende. Det er et forskningsmiljø, og de studerende, der får deres gang her, vil være Ph.d. studerende, som i princippet også er forskere.«

I alt dannede man syv forskellige brugergrupper, som hver fik ansvar for dele af den samlede programmering. Forskergrupperne fik således hver udpeget et bygningsafsnit med de rum, de skulle programmere. Andre brugergrupper fik ansvar for at granske projektet i forhold til eksempelvis arbejdsmiljø eller den efterfølgende drift. For hver af grupperne blev der udarbejdet et kommissorium, som præciserede gruppens opgaver og mål.

KICK-OFF FOR BRUGERINDDRAGELSEN

Få dage efter, at konkurrencen var afgjort, samlede man alle parter med interesse i det kommende byggeri til en fælles kick-off workshop. Op imod 150 deltagere var med – inklusiv alle brugergrupperne. Her fik processen en flyvende start.

»Det var en fin måde at lære projektet og hinanden at kende på. Med oprindeligt fire forskellige institutter involveret, kendte vi jo ikke alle hinanden, så det var

en god lejlighed til at mødes og høre om hinandens forventninger», fortæller lektor Kirsten Jørgensen, som af sin institutleder var blevet bedt om at lede én af brugergrupperne.

Ved workshoppen blev vinderforslaget præsenteret, og arkitekterne beskrev de bagvedliggende tanker. Institutlederne fremlagde deres visioner for byggeriet, og forskerne fortalte om, hvad de arbejder med, og hvad der skal foregå i huset. Også driftsfolk og andre med interesse i byggeriet deltog. En ekstern facilitator sørgede for at blande folk på kryds og tværs i grupper, hvor man udvekslede drømme om det nye forskningscenter.

»Det var en god måde at få afstemt forventningerne på, så vi alle fik et fælles afsæt for det arbejde, vi nu skulle i gang med«, fortæller Kirsten Jørgensen.

Og det var netop formålet, betoner projektleder Anette Persson:

»Ved workshoppen blev forbindelsen knyttet mellem konkurrencen og den brugerinvolvering, som nu skulle i gang. Samtidig var workshoppen med til at give forskerne en forståelse af, at det jo altså er en meget stor gruppe af mennesker, der sammen laver dette projekt, og som hver især har interesser, der skal balanceres.«

»Målet var at etablere en fælles vision for den proces, vi nu skulle i gang med. Og det lykkedes rigtig godt! Dagen skabte en fælles forståelse og ramme, som løftede brugerinvolveringen fra at være noget hierarkisk til en oplevelse af, at dette er et fælles projekt.«

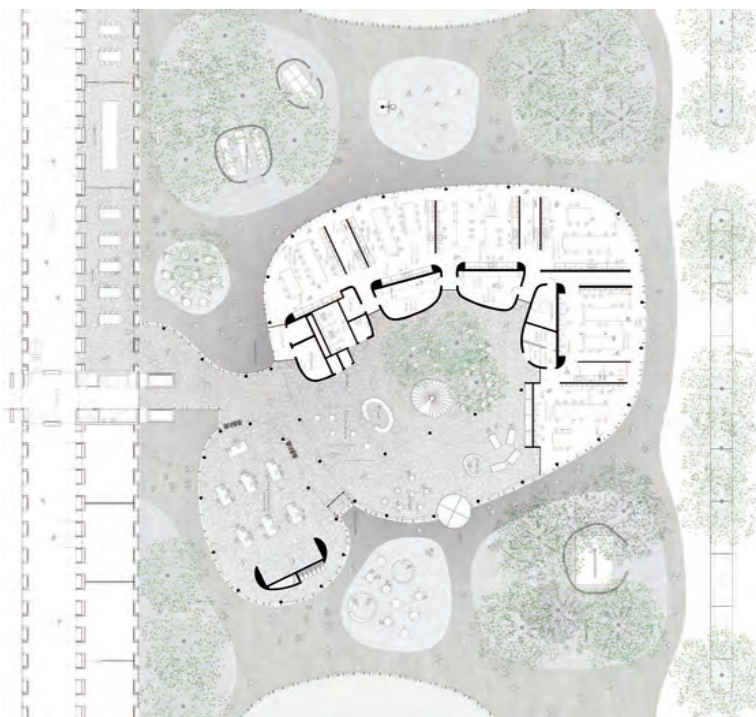
FUSION OG OMPROGRAMMERING

Få måneder efter workshoppen blev der imidlertid blandt universitetets og fakulteternes ledelser truffet en beslutning, som fik afgørende indflydelse på programmeringen af det nye byggeri. Fakulteterne for bio- og naturvidenskaberne blev lagt sammen til ét stort nyt fakultet – i daglig tale KU Science – og i konsekvens heraf fusioneredes også en lang række institutter.

Flere af de berørte institutter var udset til at flytte ind i det nye forskningscenter. Nu vendte fusionerne op og ned på grundlaget for konkurrenceprogrammet, og programmeringen måtte derfor tilpasses. I et kort, intensivt forløb rykkede initiativet tilbage til ledelsesniveauet, som i samarbejde med Campus Service reallokerede funktionerne og omfordelte arealerne i overensstemmelse med den nye kontekst.

Omdisponeringerne fik også arkitekterne i arbejde. Programfasen var oprindeligt tænkt som værende ganske kort, hvor man blot skulle verificere forslaget fra konkurrencen og lave mindre justeringer. Men det blev langt fra tilfældet. Ændringerne rykkede fundamentalt ved forudsætningerne for konkurrenceforslagets disponeringer. Fordelingen af kvadratmeter og rum blev afgørende ændret, så man på nogle felter måtte starte forfra. Sagsarkitekt Peter Kjær fortæller:

»De omfattende ændringer udfordrede virkelig byggekonceptet. Det viste sig heldigvis, at vores forslagsform er meget stærk og fleksibel i forhold til de ændringer, man ønskede. Selv om det ikke er et modulbyggeri – eller måske netop derfor – har det været relativt nemt for os at modellere rundt og lade ting vokse og krympe. Inden i denne her celleder af celler, som ligger og

skubber til hinanden, har det været muligt at optage disse meget betydelige ændringer.«

»Sådan set har ændringerne været med til at styrke den begejstring, som alle fra starten har haft overfor designkonceptet, fordi det jo også rummer husets identitet.«

PROCESSEN MED BRUGERGRUPPERNE

Fusionen kom på et tidspunkt, hvor programmeringen allerede var i fuld gang. Men selv om den umiddelbart satte arbejdet tilbage, gjorde den også processen enklere. To af de fire involverede institutter røg mere eller mindre ud, og de to tilbageværende blev lagt sammen til ét.

»For brugergruppernes synspunkt blev det nemmere at planlægge. Fusionen bevirkede, at brugergrupperne blev reducerede, så vi til en vis grad måtte starte forfra – men til gengæld med et klarere fokus«, fortæller brugerrepræsentant Kirsten Jørgensen.

Som sektionsleder for området plantebiokemi, der er tildelt halvanden etage i nybyggeriet, var Kirsten Jørgensen selvskrevet til den såkaldte GMO-brugergruppe, som tog sig af klimakamre og laboratorier på dette forskningsområde. Undervejs er hun også kommet

med i brugergruppen for undervisningsfunktioner. Med i bagagen havde hun erfaringer fra tidligere ombygningssessioner, ligesom hun havde deltaget i et internt introduktionskursus for brugergruppernes deltagere med fokus på arbejdsmiljøgranskning.

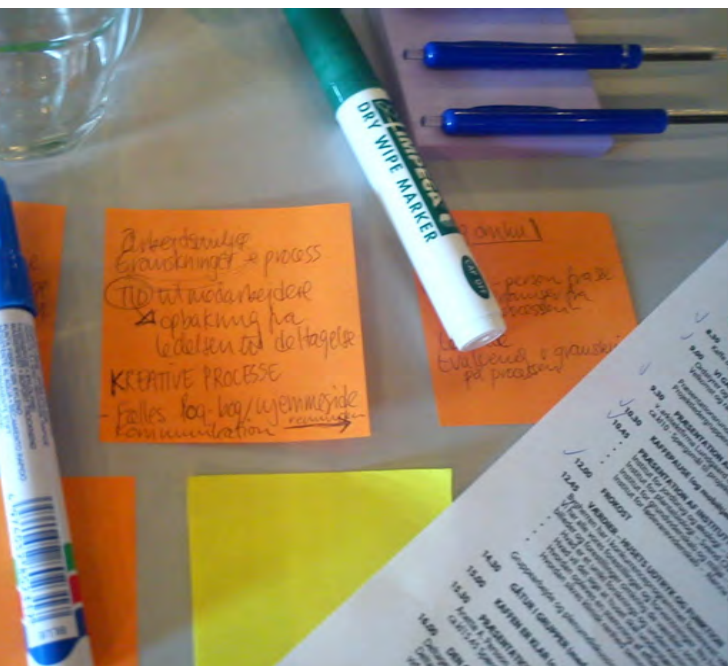
»Det var et tilbud til alle deltagere, som langt de fleste tog imod. Her fik vi en fin introduktion til, hvad det indebærer at deltage i en brugergruppe, hvad der forventes, og hvad man skal være opmærksom på.«

»Vi gennemgik nogle cases og fik herigennem erfaringer fra andre byggerier – hvad skal man huske, og hvad kan der gå galt? Det var faktisk rigtig godt«, fortæller Kirsten Jørgensen.

For at optimere processen for alle parter havde man samlet brugersessionerne i klumper, hvor arkitekterne sammen med Anette Persson og en brugerkoordinator på skift holdt konsultationer med brugergrupperne. På første møde gennemgik man gruppens kommissorium og introducerede medlemmerne til det, der forventes af dem – herunder at de selv havde ansvaret for at orientere og inddrage deres bagland i nødvendigt omfang.

GMO-brugergruppen er en ganske lille gruppe, som foruden Kirsten Jørgensen bestod af en laborant og en repræsentant for sikkerhedsgruppen. Til gengæld har gruppen flittigt inddraget kolleger og medarbejdere – dels ved tilbagevendende orienteringer og fællesmøder, dels gennem direkte dialog med de fagpersoner, der har specifik interesse i de berørte emner. I sektionen hænger også en opslagstavle med aktuelle orienteringer og tegninger, hvor alle har mulighed for at kommentere på gule sedler.

»Der er så meget detailviden, som vi må hente hos de forskellige fagspecialister. Det har været en udfordring at finde frem til den lille håndfuld personer, der har lige præcis den viden, der skal i spil, ud af en stor gruppe på 70-80 mennesker. Vi har dannet nogle små grupper med specialindsigt på bestemte områder, som jeg på skift har haft inddraget.«

»Så mit arbejde i brugergrupperne er i lige så høj grad at danne bindeled mellem arkitekterne og den helt specielle indsigt i baglandet, som er relevant for en given problemstilling«

fortæller Kirsten Jørgensen.

INDDRAGELSEN GENNEM FASERNE

Det reviderede program for byggeriets første etape lå klar i slutningen af 2011, hvor hvert eneste rum var tegnet op i 1:100, og brugerne havde nikked ja til løsningerne. Undervejs havde brugergrupperne løbende været inddraget gennem en række konsultationsrunder.

»Der er blevet gjort en stor indsats af brugergrupperne«, fortæller Anette Persson.

»Det er jo travle folk, så vi har i respekt for deres tid forsøgt at samle involveringen i nogle pakker, hvor vi specificerer, hvad vi nu ville bede dem tage stilling til. Samtidig har rådgiverne været dygtige til hver gang at lave et tegningsmateriale med fokus på, hvad det er, de har brug for input til lige nu.«

»Det kræver en vældig dokumentation at sikre, at brugergrupperne ikke behandler emner, der allerede er taget stilling til. Det er et stort arbejde at holde styr på detaljerne, når så mange mennesker byder ind med kommentarer og ønsker. Så der har været meget dialog.«

Som projekteringen skred frem, har brugerinddragelsen naturligt ændret karakter, så der kom fokus på mere og mere specifikke emner. At få brugerne til at forstå projekteringsfasen og projektførelsbetsudvikling, har været en udfordring.

»Processen har været sådan, at vi har sendt tegninger ud med instruktioner til brugerne om, hvad de skal fokusere på, og et par uger senere har vi holdt et møde. Det har nogle gange været en udfordring at få grup-

perne til at forstå, hvornår vi arbejder med hvad – og i hvilken detaljeringsgrad. Så det har jeg gjort meget ud af at beskrive,« fortæller sagsarkitekt Peter Kjær.

Tegningerne er efter hans erfaring det bedste grundlag for brugerdialogen: »Vi har været imod at basere dialogen med brugerne på rumskemaer. Bygherren vil gerne have skematik, men skemaerne er svære for folk at forholde sig til. Vi vil hellere bruge tegninger til at vise, hvad vi har tænkt os. På tegninger kan du indplacere borde og apparater, så folk kan forholde sig konkret til, om de kan have deres ting. Tegningerne gjorde det lettere for brugerne at komme med konkrete løsningsforslag.«

»Når man taler ud fra tegninger kan man også bedre sikre sig, at vi taler ud fra det samme grundlag. Ellers kan vi jo have mange billeder i hovedet, og jeg ser måske et andet billede end brugerne.«

BRUGERINVOLVERING ER EN DIALOG

Arkitekten roser brugerne for at være meget innovative deltagere i processen:

»Brugergrupperne har i høj grad bidraget til at kvalificere byggeriet med gode ideer og løsninger. Forskerne har jo set mange flere laboratorier end os – over hele verden. De er kommet med mange gode løsningsforslag, de måske har set på et laboratorium i USA. I nogle tilfælde har brugerne ligefrem skitseret løsninger på tegningerne og foreslået: Kunne dette fungere? Nogle arkitekter vil måske stejle over, at brugerne begynder at tegne, men jeg synes faktisk, det har været helt fint.«

»Så brugerne har absolut bidraget kvalitativt og innovativt. Et byggeri som dette ville vi jo slet ikke kunne tegne uden brugerinvolvering!«

Der har undervejs været situationer, hvor der har været konflikter mellem brugerkravene og de arkitektfaglige visioner med projektet, fortæller Peter Kjær:

»Med vores designløsning er der mange krumme flader overalt i huset. Hvis de indre vægge var retvinklede, kunne vi måske have fået mere skabsplads, så det er selvfølgelig blevet foreslået. Men det er også blevet accepteret, når vi har forklaret, at det er vigtigt for oplevelsen af huset, at det krummer, og at vi nok skal finde plads til skabet andetsteds. Selvfølgelig er det vigtigt, at vi respekterer brugernes behov, men der har været plads til, at vi har kunne udarbejde alternative løsningsforslag.«

»Erfaringerne med dette projekt viser for mig, at brugerinvolvering er mere end blot at trække faktisk viden og data ud af brugerne. Brugerbehov kan ikke bare skrives ind i et skema. Det er i dialogen mellem os, at brugerinvolveringen for alvor skaber værdi,«

forklarer Peter Kjær.

ÅBENHED OG GENSIDIG RESPEKT

Brugerrepræsentant Kisten Jørgensen er helt enig i, at dialog er afgørende. Men det kræver, at parterne har respekt for hinandens roller og arbejdsfelter.

»Første gang, vi så arkitekterne, var, da de kom på besøg her for at kigge os over skulderen og med egne øjne se, hvad det er for aktiviteter, der foregår i vores laboratorier. De tog sig tid til at komme herud, observere og stille spørgsmål for at sætte sig ind i vores måde at arbejde på.«

»At arkitekterne på den måde rykker ud af tegnestuen og er nysgerrige – dvs. spørger ind til, hvad vi synes fungerer godt, og hvad der fungerer dårligt – det er for mig en mindst lige så vigtig del af brugerinddragelsen!«

Også efterfølgende har Kirsten Jørgensen oplevet et godt samarbejde med rådgiverne: »De har været godt forberedte til møderne – læst op på bekendtgørelser og sat sig ind i lovkravene. De har også indhentet relevante erfaringer og opsøgt andre byggerier, som har haft samme problemstillinger. De har virkelig lavet et stort benarbejde. Det har været ret imponerende.«

»Samtidig har det været tydeligt, at arkitekterne i deres forslag har taget udgangspunkt i vores dagligdag og forsøgt at komme med løsninger, som så har dannet grundlag for vores dialog. Løsningerne har altid været åbne til diskussion, og når vi er kommet med kommentarer eller har foreslået et alternativ, er de vendt tilbage med en ny og ofte bedre løsning.«

»Processen har nærmest været en brainstorm. Det kan være svært at sige, hvem der er kommet med hvilke løsningsforslag, for det har i den grad været et fælles projekt.«

»Det har virkelig været en god proces, og der er slet ingen tvivl om, at den har kvalificeret det byggeri, som nu skal opføres. Også fordi den har tvunget os selv til at tænke vores arbejdsprocesser igennem – og måske blive mere bevidste om, hvordan vi gerne vil have det i et laboratorium.«

De grundige forberedelser af brugerinddragelsen er vigtig. Men man må samtidig acceptere, at det også er en proces, som ikke kan sættes på alt for firkantede formler, mener Peter Kjær:

»Det ville have været umuligt på forhånd at skrive en drejebog for brugerprocessen. Det handler først og fremmest om at lytte og respektere folk. Og så om at kommunikere meget klart til brugerne, hvor vi er i projektet, og hvad vi ønsker, at de skal bidrage med. Det giver god fleksibilitet løbende at orientere om processen, og hvad der skal ske i den nærmeste fremtid.«

For brugerne har ad hoc involveringen været udfordrende men nødvendig. Kisten Jørgensen uddyber: »Somme tider har det tidsmæssigt været hårdt. Nogle gange har vi blot haft et par dage til at besvare en forespørgsel eller kommentere et forslag. Men sådan er det jo i mange sammenhænge, og det har vi kunne håndtere.«

KOORDINERING ER AFGØRENDE

Lige så vigtig som brugernes engagement er det, at inddragelsen koordineres og styres professionelt i bygherreorganisationen, fremhæver arkitekten. Det kræver, at der i bygherrens organisation sidder et kvalificeret menneske med dybt kendskab til organisationen, som formår at koordinere og håndtere processen. »Og som også kan skære igennem, når der fra forskellige

grupper kommer modsatrettede ønsker, så vi har et klart grundlag at arbejde på.«

Lige netop dét har været tilfældet med den koordinering, der er sket hos universitets Campus Service og lokalt på Frederiksberg Campus, tilføjer Peter Kjær:

»Jeg har oplevet, at man fra universitetets side har styret brugerinddragelsen ret professionelt. Det er ekstremt vigtigt, ikke mindst med så mange interessenter som her, at man har en brugerkoordinator, der sidder tæt på brugerne og kan være den samlende person, der indkalder til møder, skriver referater og i det hele taget fungerer som forbindelsesled og filter mellem os og brugerne.«

»Anja Gabelgård, leder af Plan & Vedligehold ved Bygningsafdelingen ved Det Biovidenskabelige Fakultet, som har varetaget denne opgave, har en masse underforstået viden, som har været nyttig for os. Det har været afgørende vigtigt for os at have en primær samarbejdspartner som hende.«

Den løbende koordinering er samtidig med til at optimere proces og resultater, fremhæver projektleder Anette Persson:

»Brugergrupperne kan jo i sagens natur komme til at suboptimere, så det er vores ansvar at sikre os, at man også på tværs får øje på de muligheder, der ligger i at dele huset sammen.«

»På den måde har brugerne undervejs i processen for eksempel fået øje for, at de med fordel kan dele faciliteter. Det opstår jo, fordi de ser hinandens tegninger og kommer til at drøfte løsningerne med hinanden.«

Af samme grund valgte man ved færdigt dispositionsforslag igen at samle alle brugergrupper og forelægge dem projektet i den detaljerede form, det nu forelå. »Også for at give alle en fornemmelse af, at bag de rum, som de nu havde arbejdet længe med, ligger nogle andre rum, som andre har arbejdet tilsvarende intenst med. Jeg det er vigtigt at give brugergrupperne en forståelse af, at de er sammen med mange andre med individuelle interesser, som alle skal tilgodeses«, siger Anette Persson.

KLAR TIL NÆSTE ETAPE

I starten af 2013 vil hovedprojektet være klart, så opførelsen af første etape kan sendes i udbud. Hos forskerne på Frederiksberg kan de næsten ikke vente med at se byggeriet tage form. Kirsten Jørgensen siger:

»De fleste her synes, at arkitekturen er utrolig flot. Celleformen har jo en klar reference til vores arbejde, men på en meget elegant måde. Den giver selvfølgelig også nogle udfordringer ift. indretningen, men det glæder vi os bare til at tage fat på.«

Både blandt brugerne, i Campus Service og hos rådgiverne håber man på, at tingene falder på plads, så man umiddelbart kan sætte gang i projekteringen af byggeriets næste etape. Alle parter synes at have fundet opskriften på, hvordan man strikker en god brugerinvolvering sammen – men kunne noget være gjort bedre?

»Meget er blevet ændret og skubbet rundt på undervejs. Vi har haft fokus på at forblive tro mod udgangspunktet, men der kan godt være noget, der er misset undervejs, for der har været mange data på bordet, og det kan være svært at fastholde overblikket. Flere gange har vi været nødt til at gå tilbage og se på, hvad vi startede med. Men jeg har svært ved at pege på nogle ting, vi skulle have gjort anderledes,« siger Kirsten Jørgensen og tilføjer:

»Når jeg ser tilbage, synes jeg faktisk, at vi brugere har haft endnu større indflydelse, end jeg på forhånd havde turdet håbe på. Belastende? Slet ikke! Det har da taget tid, jovist. Men det har også været sjovt at være med til. Og vi står alle sammen parat, når bygning 2 skal laves. Nu har vi jo erfaringen!«

